

ACTUACIONS DE LA CONSELLERIA DE MEDI AMBIENT EN MATÈRIA DE PROTECCIÓ D'AUS

Moltes de les actuacions de la Conselleria en matèria de protecció d'espècies es centren en aus, ja que aquest grup zoològic és el que inclou una més gran diversitat d'espècies catalogades i amb una elevada prioritat de conservació.

A continuació, com a exemples, es presenten els casos més senyalats d'actuacions específiques, i les actuacions generals que tenen una repercussió directa en la protecció de l'avifauna de les Balears.

I ACTUACIONS ESPECÍFIQUES

1 Falcó (*Falco peregrinus*).

Espècie catalogada d'interès especial, àmpliament distribuïda per totes les Illes i alguns illots de les Balears. Aquest falcó és un aucell que captura exclusivament aucells en vol. L'any 2003, la Conselleria de Medi Ambient va iniciar una sèrie d'activitats destinades a millorar el seu coneixement i gestió, les quals s'han perllongat durant el present any. Es va començar un cens exhaustiu de la població reproductora a Mallorca, que consisteix en la localització del niu i obertura d'una fitxa que permet recollir totes les dades cartogràfiques i biològiques. A Mallorca s'han fet 74 fitxes de niu en 2004.

Per altra part, també es va iniciar l'anellament científic d'exemplars adults, que varen ser marcats amb anella metàl·lica. L'any 2004 també s'ha afegit una anella de lectura a distància amb un codi alfanumèric. En total s'han anellat 27 el 2003 y 23 el 2004.

És important mencionar la recuperació i alliberació, durant aquest dos anys, de 10 exemplars dels 27 que varen ingressar, procedents de Mallorca, al Centre de Recuperació de fauna Silvestre. La resta d'exemplars no es varen poder recuperar. Entre les causes d'ingrés destaquen els dispars per armes de foc i, en segon lloc, les col·lisions amb fils de línies elèctriques

S'han capturat alguns exemplars adults d'indrets cinegètics a on han creat problemes per excés de densitat. Aquest exemplars s'han alliberat, una vegada anellats i preses les seves dades biològiques, a altres llocs allunyats del de captura.

Finalment, cal destacar la construcció d'un colomer a la finca de La Trapa (Andratx), situada al l'extrem sud-oest de Mallorca, que servirà per evitar que els falcons centrin les seves captures en el coloms de competició quan arriben a Mallorca des del continent. Aquesta mesura s'ha pres una vegada realitzades reunions amb representants dels colomòfils i el GOB com a entitat propietària de La Trapa.

2 Hortolà de canyar (*Emberiza schoeniclus*)

Aquest hortolà viu quasi exclusivament a la vegetació de les zones humides. A les Balears existeix una població reproductora a s'Albufera de Mallorca. Aquesta població pertanyent a la subespècie *witherbi*, que es troba també a una part de la península ibèrica. A l'hivern arriba un contingent d'aucells procedents del centre i nord d'Europa els quals pertanyen a la subespècie *schoeniclus*. Darrerament s'ha detectat una forta reducció de la població reproductora espanyola. Aquesta disminució també s'ha observat a s'Albufera de Mallorca. Per aquest motiu, l'any 2004 s'ha iniciat un estudi per a determinar la magnitud de la població reproductora a s'Albufera aplicant una metodologia de cens que es farà servir de forma estandarditzada a la resta de les poblacions espanyoles. L'informació que s'obtingui servirà per quantificar la disminució real produïda a aquesta zona humida i per comparar-la amb la resta de les zones espanyoles a on es reproduceix. Actualment, es pot dir que aquesta espècie, que fa pocs anys era molt més abundant, està patint una forta disminució per causes desconegudes.

3 Falcó marí (*Falco eleonora*)

Es tracta d'un falcó amb una biologia molt peculiar, donat que retarda el període reproductor acoplant-lo a la migració de tardor. D'aquesta forma aprofita la passa de petits aucells migradors per alimentar als seus polls. A més, realitza una extraordinària migració desplaçant-se cada any cap a l'est de la Mediterrània, per, a continuació descendre vers Madagascar i les costes d'Àfrica Oriental, a on hiverna.

Arriba a les nostres illes a mitjans del mes d'abril i durant la primavera s'alimenta bàsicament d'insectes. La Conselleria de Medi ambient ha realitzat diversos censos de la població, però el setembre de 2004 s'ha efectuat un molt més complet a totes les colònies, que ha donat un total de 1100 exemplars adults reproductors, la qual cosa indica una estabilització de la població reproductora després d'haver experimentat un

increment durant la dècada del noranta. També s'ha efectuat el primer anellament massiu de polls, anellant-se un total de 62 aus al niu amb .

4 Milà (*Milvus milvus*)

Aquesta magnífica rapinyaire era fins fa pocs anys molt comú i abundant a Mallorca i Menorca. Desgraciadament els escopeters, les electrocucions i l'ús il·legal d'esquer enverinats han fet que, actualment, la població balear estigui en una situació crítica i hagi estat catalogada en perill d'extinció. Des de fa uns anys, la Conselleria de Medi Ambient fa un seguiment exhaustiu de la població de milanes. A Menorca es fa conjuntament amb el Consell Insular. Aquest seguiment consisteix en el marcatge del polls mitjançant radiotransmissors, marques alars i anella oficial. Això ha permès conèixer amb molta precisió la biologia de l'espècie, especialment ús del territori, moviments, llocs d'alimentació i causes de mortaldat. Per altre part, existeixen tres menjadores artificials a Mallorca, dues a prop de Palma i un altre al parc natural de Llevant. També s'està fent molta feina per eradicar l'ús de verí al medi natural i per modificar determinats suports d'esteses elèctriques perillosos. Des de fa un any la mortaldat s'ha reduït de forma esperançadora. S'ha posat en marxa l'edició d'una publicació periòdica anomenada "Full Milana" de la qual es procura fer una àmplia distribució.

A Mallorca, l'any 2004 s'han detectat 12 parelles reproductores, de les quals 6 han tingut èxit surant 11 polls. S'ha continuat amb la reintroducció de polls al parc natural de Llevant, a on també s'han alliberat dos polls procedents d'Aragó. A Menorca enguany han criat 15 parelles hi ha volat 17 polls. Aquestes dades són lleugerament superiors a les d'anys anteriors. Sembla que es comença a produir una petita recuperació i es fa necessària la col·laboració de tothom per aconseguir que sigui exitosa i definitiva.

5 Gavina roja (*Larus audouinii*)

És una espècie endèmica de la Mediterrània. Espanya acull quasi el 90% de la població reproductora mundial. A les Balears existeixen una sèrie de colònies, situades, sobre tot, a petites illes i illots, sent les Pitiüses les que tenen la població més gran. Es tracta d'una espècie fluctuant en nombre de parelles reproductores i molt itinerant en l'elecció del lloc de nidificació, si bé manifesta una certa preferència per determinats llocs, com

poden ser les illes de Dragonera, arxipèlag de Cabrera, illa des Penjats, etc. La població balear és objecte de seguiment per part de la Conselleria de Medi Ambient des de fa molts d'anys, que consisteix en la localització de les colònies, anellament de polls amb anella metàl·lica oficial i anella de lectura a distància, lectura d'anelles i vigilància. També ha beneficiat a aquesta espècie el control poblacional de la Gavina Comú, que competeix amb ella pels llocs de nidificació i, ocasionalment, depreda els seus ous i polls. S'ha pogut comprovar que el nombre de parelles reproductores ha experimentat un increment fins arribar a les quasi 2000 parelles el 2001, disminuint en anys posteriors a 1571 parelles el 2002, 1389 el 2003 i fins arribar només 1177 parelles en 2004. Les feines de seguiment i conservació s'han prosseguit l'any en el marc del projecte Life Posidonia, que finalitzarà el 2006. Dintre d'aquest Life s'ha redactat un Pla de Recuperació.

El 2003 es va publicar un Document Tècnic de Conservació dedicat a aquesta espècie.

6 Àguila peixetera (*Pandion haliaetus*)

Aquesta espècie cosmopolita manté una població a la Mediterrània lleugerament diferenciada de la europea. A Espanya s'ha extingit com a reproductora de les costes peninsulars i només es troben unes poques parelles a les Balears i a les Canàries. A les nostres illes ha sofert una reducció important durant el passat segle, tant en el número de parelles com en la seva distribució. Es va extingir de les Pitiüses a la dècada dels setanta degut tant a la persecució directa, electrocució i destrucció del hàbitat de reproducció i d'alimentació. Actualment nidifiquen a la costa nord de Menorca, a la costa de tramuntana de Mallorca i a l'arxipèlag de Cabrera.

La Conselleria de Medi ambient ha realitzat un seguiment de les parelles reproductores durant les passades dècades, amb la participació del Consell Insular de Menorca. L'any 2004 es va realitzar un cens molt detallat, amb localització de nius, cartografia i fotografia de tots ells. A Menorca només s'han reproduït 4 parelles, que indica una disminució en relació a les 7 parelles que criaren pocs anys abans. A Mallorca es varen inventariar 21 nius, dels quals 8 varen estar ocupats, considerant-se que la situació és estable. A l'arxipèlag de Cabrera hi varen intentar la cria dues parelles, tenint èxit una d'elles, destacant la novetat de la presència d'una tercera colla que ha construït un nou niu. Cabrera va ser recolonitzada per l'Àguila Peixatera els anys vuitanta.

Actualment està molt avançat el projecte d'aïllament d'esteses elèctriques que són el factor de mortaldat adulta més important. Entre les feines de conservació realitzades, destaquen la construcció de nius artificials a Mallorca i Menorca, projecte que ha estat molt exitos a aquesta darrera illa, i el marcatge convencional i amb radiotransmissor d'exemplars a Menorca., la qual cosa ha permès conèixer amb detall el seus desplaçaments.

7 Miloca (*Neophron percnopterus*)

Es tracta d'un aucell carronyaire que, antigament, era comú i abundant a Mallorca i Menorca. Desgraciadament, a Mallorca va patir una regressió fortíssima i, actualment, no més queden una o dues parelles a la serra de Tramuntana. La població menorquina, que va patir durant les darreres dues dècades del passat segle, una important disminució, es troba en recuperació i reocupant territoris que havien quedat buits. Actualment conta amb una població estimada en un màxim de 45 parelles. La Miloca, al igual que la Milana, s'ha vist molt afectada per l'ús il·legal de verí al medi natural, tant a les illes com al continent. Per aquest motiu, una de les feies de conservació que ha desenvolupat la Conelleria de Medi Ambient durant els darrers tres anys ha estat la lluita contra el verí, ja sigui mitjançant l'educació ambiental, com aplicant solucions alternatives per al control de depredadors i les mesures de repressió de l'ús il·legal d'esquers enverinats als vedats cinegètics. La Conselleria de Medi Ambient i l'Institut Menorquí d'Estudis, realitzen un seguiment molt exhaustiu dels exemplars menorquins, que són regularment marcat amb marques convencionals i amb radiotransmissors. Des de 1998 fins a 2003, s'han marcat amb anelles metàl·liques oficials i amb anelles plàstiques de lectura a distància un total de 60 exemplars, des quals 9 ho varen ser amb radiotransmissors. D'aquesta forma s'ha pogut determinar amb molta precisió molts d'aspectes de la biología d'aquesta població insular.

Finalment, s'han realitzat estudis morfològics i genètics amb mostres d'exemplars menorquins que indiquen que es tracta d'una població subespecífica diferenciada de la població continental.

8 Fotja banyuda (*Fulica cristata*)

La Fotja banyuda és una espècie en perill d'extinció a Europa, que va viure a les Balears fins al S XIX, haguent constància de la seva nidificació a Mallorca. El mes de gener, gràcies a la col·laboració de la Generalitat de València, es varen alliberar 20 exemplars al Parc de s'Albufera.

L'adaptació dels animals ha estat molt satisfactòria, i s'han produït nidificacions amb èxit (al menys, de dues parelles), però desgraciadament, per motius naturals, els polls no han arribat a port, la qual cosa no és excepcional amb animals que crien per primera vegada. Actualment, es té constància de que sobreviu una bona part dels animals alliberats, i s'estudiarà amb els especialistes valencians la conveniència de procedir a nous alliberaments.

9 Ànnera capblanc (*Oxyura leucocephala*)

L'ànnera capblanc és una espècie en perill crític, ja que la seva única població d'Europa és l'espanyola, i després de superar els problemes que va generar en el passat una mala gestió de caça i la conservació del seu hàbitat (petites llacunes d'Andalússia), quan l'espècie va començar a recuperar efectius, ha sorgit la introgressió genètica d'una espècie del mateix gènere i origen americà, l'ànnera de Jamaica, els híbrids amb la qual són fèrtils!

Afortunadament, l'espècie americana no ha arribat a les Balears. Un intent de reintroducció a Mallorca dels anys 90 no havia tingut tant d'èxit com és necessari, ja que encara que ha nidificat, sols han perviscut un o dos exemplars. Enguany s'han aportat 20 exemplars més, que constitueixen un nucli a s'Albufera, actualment en fase d'aclimatació. Els animals venen del Parc de Doñana, on han estat obtinguts a partir d'ous rescatats d'una llacuna en la qual hi ha una densitat de rates que provoca cada any la pèrdua de totes les postes.

10 Voltor negre (*Aegyptius monachus*)

La població mallorquina de voltor negre continua sent una de les activitats prioritàries de la Conselleria, tot i que l'èxit del programa de recuperació és molt positiu i viuen a Mallorca uns 90 exemplars de l'espècie.

Enguany s'ha mantingut el programa, amb un record històric: vuit parelles han criat amb èxit. El programa ha consistit en mantenir els aportats a les menjadores i vigilar les àrees de cria.

11 Virot (*Puffinus mauretanicus*)

S'ha publicat el Pla de Recuperoació al BOIB, i s'han iniciat o mantingut les tasques que s'hi inclouen, entre les quals volem destacar el control de moixos a colònies de Formentera, la desratització d'illots, el recompte primaverl, el seguiment de colònies i anellament de joves, i l'estudi de la incidència de captures accidentals.

Recentement, s'ha publicat un "Full Virot", per a la divulgació d'aquestes actuacions.

II ACTUACIONS GENERALS

1 La lluita contra el verí

La Conselleria manté aquesta com a activitat estrella, que està molt relacionada amb la conservació de les espècies més amenaçades o emblemàtiques, com són el Voltor negre, el Milà o la Miloca.

S'ha realitzat, com cada any, inspeccions sistemàtiques en vedats de caça, i s'ha mantingut el telèfon SOS-Verí.

Les dades obtingudes permeten constatar que el problema està sota control, amb incidències mínimes enguany. No per això es baixa la guàrdia, i l'any vinent el programa serà mantingut o reforçat.

2 La correcció d'esteses elèctriques

L'electrocució és un dels problemes bàsics per a moltes espècies de grans rapinyaires. A menorca va haver-hi una actuació fa cinc anys, i enguany la Conselleria ha iniciat un programa, amb un conveni en GESA-ENDESA, per corregir el problema, amb un estudi de prioritats, que ja ha estat iniciat. En aquest programa participa també el Centre de Recuperació d'Espècies Silvestres de les Illes Balears, COFIB.

Actualment, disposam ja d'un manual tècnic per detectar els problemes i determinar les prioritats, una cartografia inicial de feina, i en pocs dies començaran els treballs de camp de correcció efectiva.

També és un programa que es mantindrà en els anys a venir.

3 La recuperació d'exemplars silvestres

La inversió concreta més important d'enguany ha estat la creació del Centre de Recuperació d'Espècies Silvestres de les Illes Balears, COFIB, com a Consorci de la Conselleria de Medi Ambient i la Fundació Natura Parc.

El Consorci ha permès atendre ja 1400 especímens, la major part dels quals són aus. La infraestructura i medis personals són plenament suficients per atendre les necessitats de tota la comunitat autònoma, però atès que hi ha interès a les altres illes en comptar amb centres locals, la Conselleria dona suport als d'Eivissa (mantingut pel Consell Insular i l'Ajuntament d'Eivissa) i de Menorca (Mantingut pel GOB-Menorca), per tal que puguin seguir operatius.

4 Programes d'anellament

La Conselleria té les competències administratives en matèria d'anellament d'aus silvestres, i les exerceix autoritzant les persones que contribueixen a aquesta activitat a

travers de les entitats reconegudes pel Ministeri de Medi Ambient; i finançant la coordinació de l'anellament científic, que porta a terme el GOB.